

รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครู
ในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี

A Model for Promoting Morality and Ethics According to Buddhist Principles for
Teachers in Educational Institutions Under the Local Administrative Organizations
of Saraburi Province

ศรัญญา สูงนารถ

บุญเชิด ชำนิศาสตร์

พีรวัฒน์ ชัยสุข

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Saranya Soongnarth

Booncherd Chumnisart

Peravat Chaisuk

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author Email: saranya.soong@gmail.com

รับบทความ: 6 ตุลาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 ตุลาคม 2568; ตอรับบทความ: 22 ตุลาคม 2568

Received: October 6, 2025; Revised: October 20, 2025; Accepted: October 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี 3) ทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี 4) ประเมินรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี การวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง 226 คน และทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 12 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานครูมีความต้องการจำเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี ในระดับมาก โดยด้านที่มีความต้องการสูงสุดคือ ด้านทักษะ รองลงมาคือ ด้านเจตคติ และด้านความรู้ ตามลำดับ 2) รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบกลไก และแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ 2) ผลการทดลองใช้ พบว่า พนักงานครูมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โครงการที่มีประสิทธิผลสูงสุด คือ โครงการที่ 2 พัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และโครงการที่ 3 จุดประกายใจพนักงานครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 4) ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้จริง

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม; พรหมวิหาร 4; พนักงานครู; องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี

Abstract

This research article aimed to 1) study the needs for promoting moral and ethical values of teachers in educational institutions under the local administrative organizations of Saraburi Province 2) develop a model for promoting moral and ethical values based on Buddhist principles for teachers in these institutions 3) implement the developed model; and 4) evaluate the model for promoting moral and ethical values based on Buddhist principles for teachers in educational institutions under the local administrative organizations of Saraburi Province. The research employed a mixed-methods design. The quantitative phase used a sample of 226 teachers, while the experimental implementation of the model involved a sample of 30 teachers. The qualitative phase involved interviews with 12 key informants and a focus group discussion with 9 experts.

The research findings revealed that 1) Teachers had a high level of needs for promoting moral and ethical values based on Buddhist principles. The highest level of need was found in the area of skills, followed by attitudes and knowledge, respectively. 2) The model for promoting moral and ethical values based on Buddhist principles consisted of six main components: principles, objectives, systems, mechanisms and guidelines for moral and ethical promotion, operational methods, evaluation approaches, and success conditions. 3) The results of the model implementation indicated that teachers demonstrated the highest level of moral and ethical promotion based on Buddhist principles overall. The most effective projects were Project 2 Developing Digital Tools for Assessing Moral and Ethical Behaviors Based on the Four Brahmaviharas, and Project 3 Inspiring Teachers through Creative Motivation to Cultivate Morality According to the Four Brahmaviharas. 4) The evaluation results by experts showed that the model was rated at the highest level of suitability, with the order of importance as follows: usefulness, appropriateness, and feasibility. This indicated that the model was appropriate and could be effectively applied to promote moral and ethical values among teachers.

Keywords: Promoting Morality and ethics; Four Brahmaviharas; Teachers; The Local Administrative Organizational of Saraburi Province

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาและความท้าทายทางด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยและความแตกต่างของค่านิยมระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปได้ยากขึ้น อีกทั้งการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงยังสร้างความกดดันในชีวิตประจำวัน จนอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ขัดต่อหลักคุณธรรมจริยธรรม พนักงานครูในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีและมีคุณธรรมจึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ “ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข” บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่าง IQ (สติปัญญา), EQ (อารมณ์) และ MQ (ศีลธรรมจริยธรรม) ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าพนักงานครูยังประสบปัญหาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น ขาดความเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ขาดทักษะในการบูรณาการหลักธรรมกับการเรียนการสอน และขาดเจตคติที่ดีต่อการพัฒนานตนเอง (พระมหาสุทัศน์ วชิรปัญญา, 2560) อีกทั้งบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นยังก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ในการดำเนินงานด้านนี้

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานครูให้สามารถปลูกฝังคุณธรรมแก่ตนเองและผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งภูมิปัญญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ป. อ. ปยุตโต, 2542) การนำหลักพุทธธรรมมาสร้างเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมจะช่วยให้ครูเข้าใจปัญหาเชิงลึกและสามารถหาวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม สำหรับจังหวัดสระบุรี ซึ่งมีสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระจายอยู่ทุกอำเภอ ครูในพื้นที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดเฉพาะ เช่น งบประมาณ ทรัพยากร ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี, 2567) จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการส่งเสริมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการพัฒนา “รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี” เพื่อใช้เป็นกลไกในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการพัฒนาครูและผู้เรียนในระดับท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี
4. เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ พนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสระบุรี จำนวน 593 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมให้สัมภาษณ์ จำนวน 12 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองใช้และประเมินรูปแบบ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสระบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความคิดเห็น เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านความรู้ 15 ข้อ (2) ด้านทักษะ 15 ข้อ (3) ด้านเจตคติ 15 ข้อ รวมทั้งหมด 45 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด 6 ประเด็น ครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่ ทักษะ เจตคติ และความรู้ 3) คู่มือการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาและประเมินรูปแบบ 4) แบบประเมินรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบประเมินความสามารถและการเปลี่ยนแปลงหลังการนำรูปแบบไปใช้ ตอนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบ รวมถึงการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีดังนี้ 1) ศึกษาทฤษฎีและแนวทางการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและรูปแบบ 3) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตามแนวทางของ Rovinelli และ Hambleton (อ้างใน สมนึก ภัททิยธนี, 2544) กำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่า $IOC \geq 0.50$ ทุกข้อผ่านเกณฑ์ 4) ปรับปรุงถ้อยคำและภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธี Cronbach's Alpha (1971) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.895 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี (≥ 0.70) 5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง 6) สร้างแบบสัมภาษณ์และคู่มือสนทนากลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ปรับปรุงให้สมบูรณ์ และดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้บันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์ของ Best (1977) ใน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก

ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นอกจากนี้ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) และลำดับความสำคัญของความต้องการ โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI modified) ตามแนวของ สุวิมล ว่องวานิช (2558) ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ส่วนผลการทดลองใช้รูปแบบ ความพึงพอใจ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 86.30 อายุ พบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41–50 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 วุฒิการศึกษา พบว่าครูส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 58.40 ประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่าครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 79.20 เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมโดยภาพรวม พบว่ามีระดับความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ และด้านความรู้ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตการทำงานและการสอน มากกว่าการเสริมสร้างทัศนคติหรือการเพิ่มพูนความรู้เพียงอย่างเดียว เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านทักษะ เป็นด้านที่มีความต้องการสูงสุด โดยประเด็นที่มีค่า PNIModified สูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ (1) การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดตามและประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม และ (2) การสร้างเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นว่าครูต้องการพัฒนาความสามารถเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน ด้านเจตคติ อยู่ในระดับความต้องการมากเช่นกัน โดย 2 รายข้อที่มีความต้องการสูงสุดคือ (1) การเชื่อในความสำคัญของการสร้างแรงบันดาลใจทางคุณธรรมจริยธรรม และ (2) การเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้อื่นในการพัฒนาตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติที่ดีของครูในการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมในตนเองและผู้อื่น ส่วน ด้านความรู้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยรายข้อที่มีค่า PNIModified สูงสุด ได้แก่ (1) การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ คุณธรรม และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และ (2) การสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล ซึ่งแสดงถึงความตระหนักในความสำคัญของความรู้พื้นฐานด้านพุทธธรรมเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงจริยธรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีพื้นฐานจากแนวคิดการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก แนวทางการส่งเสริม วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ

หลักการของรูปแบบ แนวคิดหลักมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานครูให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล โดยเทคโนโลยีถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ประเมิน และส่งเสริมพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมของครูอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การใช้เทคโนโลยีต้องตั้งอยู่บน

พื้นฐานของคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาคุณธรรมภายในบุคคล การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เข้ากับการใช้เทคโนโลยี จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาครูทั้งด้านจิตใจ ความคิด และการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบมีเป้าหมายเพื่อ (1) เสริมสร้างทักษะของพนักงานครูในการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 (2) ปลุกฝังเจตคติและแรงบันดาลใจให้ครูดำเนินชีวิตและปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรมตามหลักพุทธธรรม และ (3) ส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนในวิชาชีพครู

ระบบและกลไกของรูปแบบ ระบบและกลไกที่ใช้ในกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เข้าสู่การปฏิบัติงานของครูในทุกมิติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะไปพร้อมกัน โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ 1) ด้านทักษะ ประกอบด้วย 1.1) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการติดตามและประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมของครู เช่น การใช้ระบบสะท้อนตนเอง แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ระบบข้อเสนอแนะรอบด้าน และเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมของครู 1.2) การพัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมตามหลักพุทธธรรมโดยอาศัยตัวชี้วัดที่ชัดเจน ความเป็นธรรม และใช้เทคโนโลยีหรือปัญญาประดิษฐ์ช่วยในการวิเคราะห์พฤติกรรมแบบเรียลไทม์ เพื่อสะท้อนข้อมูลอย่างโปร่งใสและนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านเจตคติ ประกอบด้วย 2.1) การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเห็นคุณค่าและพลังของคุณธรรมจริยธรรม ผ่านกิจกรรม เช่น การนำเสนอกรณีครูต้นแบบ การจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรื่องธรรมะ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาคุณธรรมและการใช้เทคนิคการเล่าเรื่องเพื่อจุดประกายแรงศรัทธา 2.2) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากมุมมององค์รวม โดยมุ่งให้ครูพัฒนาจากภายในจิตใจ เน้นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำความดี ซึ่งจะนำไปสู่การมีปัญญาความเข้าใจ และการเป็นแบบอย่างที่มีนัยทางจริยธรรม 3) ด้านความรู้ ประกอบด้วย 3.1) การส่งเสริมความรู้พื้นฐานทางคุณธรรมและหลักการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เพื่อให้ครูสามารถใช้เหตุผลและหลักธรรมในการพิจารณาและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม 3.2) การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์สถานการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กรณีศึกษา การอภิปรายกลุ่ม และสื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือเสริม เพื่อฝึกให้ครูสามารถประเมินทางเลือกและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลตามหลักธรรม

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานประกอบด้วย 6 โครงการหลัก ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาครูก้าวหน้าทันโลกดิจิทัลด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4 2) โครงการพัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 3) โครงการจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรม 4) โครงการพัฒนาครูด้วยพลังเจตคติและศักยภาพตามหลักพรหมวิหาร 4 5) โครงการบูรณาการองค์ความรู้สู่การตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรม 6) โครงการ “เข้มทิศธรรม” นำทางครูสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลทางจริยธรรม

วิธีการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม และนำเสนอให้ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้จริง ณ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดบำรุงธรรม) เทศบาลเมืองสระบุรี ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2568 กระบวนการทดลองครอบคลุมการดำเนินกิจกรรม การติดตามผล และการประเมินผลตามลำดับ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

แนวทางการประเมินรูปแบบ การประเมินผลรูปแบบครอบคลุมสามมิติหลัก ได้แก่ 1) การประเมิน ความรู้และความเข้าใจของครูก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม 2) การประเมินการนำหลักธรรมไปใช้จริงใน สถานการณ์การปฏิบัติงาน 3) การประเมินความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้น

เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ การดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลาย ประการ ได้แก่ การเลือกวิธีประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การใช้เครื่องมือวัดที่ เชื่อถือได้ การเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อความรอบด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ร่วมกัน และที่สำคัญคือการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 อย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งใน เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนทั้งในระดับความคิด พฤติกรรม และ การดำเนินชีวิตของพนักงานครู

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครู

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของ พนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง จำนวน 30 คน จากโรงเรียนเทศบาล 4 (วัดบำรุงธรรม) สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลเมือง สระบุรี ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2568 กิจกรรมการทดลองใช้ยึดหลัก พรหมวิหาร 4 เป็น แนวทางสำคัญในการจัดกิจกรรมตามคู่มือรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ผลการทดลองใช้โดยภาพรวมพบว่า ระดับการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยเมื่อ พิจารณาเป็นรายโครงการพบว่าอันดับที่ 1 คือ โครงการที่ 2 พัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อันดับที่ 2 คือ โครงการที่ 3 จุดประกายใจพนักงานครู ด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 อันดับที่ 3 คือ โครงการที่ 6 “เข้มทิศธรรม” นำ ทางครูสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลทางคุณธรรมจริยธรรม และอันดับสุดท้าย คือ โครงการที่ 1 พัฒนา พนักงานครูก้าวหน้าโลกดิจิทัลด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4 ในส่วนของระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน โดยรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยในระดับ มากที่สุด เช่นกัน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ อันดับที่ 1 โครงการที่ 1 พัฒนา พนักงานครูก้าวหน้าโลกดิจิทัลด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4 อันดับที่ 2 โครงการที่ 3 จุดประกายใจพนักงานครูด้วย พลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 อันดับที่ 3 โครงการที่ 5 บูรณาการองค์ความรู้สู่การ ตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 และอันดับสุดท้าย โครงการที่ 2 พัฒนาเครื่องมือ ประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เมื่อพิจารณาเป็นราย โครงการ พบประเด็นสำคัญดังนี้

โครงการที่ 1 พัฒนาพนักงานครูก้าวหน้าโลกดิจิทัลด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4 ดำเนินการอบรมเชิง ปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและประเมินคุณธรรมจริยธรรม ผลการ ประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจต่อ “ประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม” สูงสุด รองลงมาคือ “ความทันสมัยของเนื้อหา” และ “ความเชี่ยวชาญของวิทยากร” ส่วนผลการประเมินการนำไปใช้ พบว่า ผู้เข้าร่วมสามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการประเมินคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และมีการออกแบบเครื่องมือประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของงานจริง

โครงการที่ 2 พัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วย เทคโนโลยีดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการใช้เครื่องมือประเมินที่บูรณาการเทคโนโลยีและ AI ในการ

วิเคราะห์พฤติกรรมของครู ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยครูเห็นว่า “เครื่องมือใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน” มากที่สุด ส่วนผลการนำไปใช้พบว่า ครูสามารถใช้เครื่องมือเพื่อสะท้อนคิด (reflection) ด้านคุณธรรมจริยธรรมของตนเอง และออกแบบเครื่องมือที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

โครงการที่ 3 จุดประกายใจพนักงานครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 จัดกิจกรรมบรรยายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเจตคติเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เข้าร่วมเห็นว่า “การอบรมช่วยให้สามารถนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปประยุกต์ใช้ในการสอน” เป็นข้อเด่นที่สุด ส่วนการนำไปใช้จริง ครูมีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาและติดตามผลร่วมกับผู้บริหาร และสนับสนุนเพื่อนครูในการพัฒนาด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

โครงการที่ 4 พัฒนพนักงานครูด้วยพลังเจตคติและศักยภาพตามหลักพรหมวิหาร 4 เน้นการเสริมสร้างเจตคติเชิงบวกและศักยภาพภายในของครู ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เข้าร่วมให้คะแนนสูงสุดต่อการอบรมที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน ส่วนผลการนำไปใช้พบว่า ครูปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันอย่างเคร่งครัด มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเอง และผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรม

โครงการที่ 5 บูรณาการองค์ความรู้สู่การตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 มุ่งพัฒนาองค์ความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณธรรม ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เข้าร่วมเห็นว่าการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและลดความขัดแย้งในสถานศึกษา ส่วนการประเมินความรู้พบว่าครูมีความมั่นใจในการนำพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรม และสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์กับเพื่อนร่วมงานได้อย่างเหมาะสม

โครงการที่ 6 “เข้มทิศธรรม” นำทางครูสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลทางคุณธรรมจริยธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการวิเคราะห์เชิงเหตุผลตามหลักคุณธรรม ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูเห็นว่าโครงการช่วยพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์เชิงคุณธรรมได้ดียิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง ส่วนผลการประเมินความรู้พบว่า ครูสามารถใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

4. ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความ เป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี โดย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ สามารถนำไปเป็นรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรีได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 86.30 โดยส่วนมากมีอายุระหว่าง 41–50 ปี จำนวน 113 คน

คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 58.40 และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 79.20 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์สูง มีความมั่นคงทางอาชีพ และอยู่ในช่วงวัยที่มีความพร้อมทั้งด้านความรู้และทักษะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของตนเองและผู้เรียน เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมโดยภาพรวม พบว่ามีระดับความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ และด้านความรู้ ตามลำดับ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตการทำงานและการสอน มากกว่าการเสริมสร้างทัศนคติหรือการเพิ่มพูนความรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติเป็นสำคัญ กล่าวคือ “ปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ” เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอย่างแท้จริง สำหรับ ด้านทักษะ ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการสูงที่สุดนั้น พบว่าประเด็นที่มีค่า PNI Modified สูงสุดสองอันดับแรก ได้แก่ (1) การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดตามและประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม และ (2) การสร้างเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าครูต้องการพัฒนาความสามารถเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างคุณธรรมกับเทคโนโลยีในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้เรียน ในส่วนของ ด้านเจตคติ พบว่าครูมีความต้องการอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยสองข้อที่มีค่าความต้องการสูงสุดคือ (1) การเชื่อในความสำคัญของการสร้างแรงบันดาลใจทางคุณธรรมจริยธรรม และ (2) การเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้อื่นในการพัฒนาตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรม ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีของครูในการมองเห็นคุณค่าและศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลักพุทธธรรมที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” และสะท้อนถึงความเข้าใจในหลักเมตตา กรุณา และศรัทธาในความดีของผู้อื่น สำหรับ ด้านความรู้ ครูมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยรายชื่อที่มีค่า PNI Modified สูงสุด ได้แก่ (1) การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ คุณธรรม และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และ (2) การสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล ซึ่งแสดงถึงความตระหนักในสำคัญของความรู้พื้นฐานด้านพุทธธรรม เพื่อใช้เป็นฐานในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม ผลการวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานของ มกราพันธ์ จุฑารส และศุภกรใจ เจริญสุข (2562) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร โดยใช้ระเบียบวิธีการแบบผสมผสาน (Mixed Method) ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กรประกอบด้วยทั้งโครงสร้างและกระบวนการ ซึ่งในส่วนของโครงสร้างมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาแนวนโยบายด้านคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร (2) การสร้างความเข้าใจแนวนโยบาย (3) การถอดประสบการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (4) การนำแนวนโยบายสู่การปฏิบัติตามบริบทภูมิสังคม (5) การประเมินผลคุณภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และ (6) การขับเคลื่อนเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร ขณะที่ในส่วนของกระบวนการมี 6 ขั้นตอน ตั้งแต่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวนโยบาย การสร้างเจตคติ การเรียนรู้ร่วมกัน จนถึงการประเมินผลและถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งทั้งหมดสะท้อนแนวทางที่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นการพัฒนาย่างมีระบบ ครอบคลุมทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะในเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ ประสิทธิ์ คำพล (2563) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำไปใช้ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วย 7

ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาจริยธรรม การตรวจสอบจริยธรรมตนเอง การยืนยันจริยธรรม การตรวจสอบจริยธรรมสังคม การสะท้อนข้อตกลงร่วมกัน การกำหนดกฎเกณฑ์ และการปฏิบัติตามจริยธรรม ผลการวิจัยของประสิทธิ์ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาจริยธรรมจำเป็นต้องดำเนินการผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน และเน้นการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าที่ครูต้องการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติและเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของตนเองและผู้เรียน โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในบริบทการทำงานจริง ควบคู่กับการสร้างเจตคติที่ดีและเสริมความรู้พื้นฐานทางพุทธธรรมให้รอบด้าน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณธรรมในระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. จากผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีพื้นฐานจากแนวคิดการบูรณาการหลัก พรหมวิหาร 4 เข้ากับการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก แนวทางการส่งเสริม วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ หลักการของรูปแบบ มีแนวคิดหลักที่มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานครูให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล โดยเทคโนโลยีถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ประเมิน และส่งเสริมพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมของครูอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การใช้เทคโนโลยีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาคุณธรรมภายในบุคคล การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา เข้ากับการใช้เทคโนโลยี จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาครูทั้งด้านจิตใจ ความคิด และการปฏิบัติให้สมบูรณ์ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีเป้าหมายเพื่อ (1) เสริมสร้างทักษะของพนักงานครูในการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 (2) ปลุกฝังเจตคติและแรงบันดาลใจให้ครูดำเนินชีวิตและปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรมตามหลักพุทธธรรม และ (3) ส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนในวิชาชีพครู ระบบและกลไกของรูปแบบ มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เข้าสู่การปฏิบัติงานของครูในทุกมิติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างครบวงจรทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) ด้านทักษะ ครูได้รับการส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการติดตามและประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม เช่น ระบบสะท้อนตนเอง แพลตฟอร์มการเรียนรู้ และระบบข้อเสนอแนะรอบด้าน รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ เพื่อให้การสะท้อนผลมีความโปร่งใสและนำไปสู่การพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านเจตคติ มุ่งสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเห็นคุณค่าและพลังของคุณธรรมผ่านกิจกรรมการนำเสนอครูต้นแบบ การจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรื่องธรรมะ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาคุณธรรม และการใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (storytelling) เพื่อจุดประกายแรงศรัทธา ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมจากมุมมององค์รวมที่เริ่มจากการปรับทัศนคติภายในจิตใจจนเกิดความมั่นคงทางจริยธรรม 3) ด้านความรู้ มุ่งส่งเสริมความรู้พื้นฐานทางพุทธธรรมและหลักการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เพื่อให้ครูสามารถใช้เหตุผลและหลักธรรมในการพิจารณาและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการวิเคราะห์สถานการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมผ่านการอภิปรายกลุ่มกรณีศึกษา และสื่อดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลตามหลักธรรม แนว

ทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 6 โครงการหลัก ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาครูก้าวหน้าทันโลก ดิจิทัลด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4 2) โครงการพัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 3) โครงการจุดประกายใจครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรม 4) โครงการพัฒนาครูด้วยพลังเจตคติและศักยภาพตามหลักพรหมวิหาร 4 5) โครงการบูรณาการองค์ความรู้สู่การตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรม 6) โครงการ “เข้มทิศธรรม” นำทางครูสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลทางจริยธรรม วิธีการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม และนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้จริง ณ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดบ่วงธรรม) เทศบาลเมืองสระบุรี ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยกระบวนการทดลองครอบคลุมการดำเนินกิจกรรม การติดตามผล และการประเมินผลตามลำดับ เพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย แนวทางการประเมินรูปแบบ ครอบคลุม 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) การประเมินความรู้และความเข้าใจของครูก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (2) การประเมินการนำหลักธรรมไปใช้จริงในสถานการณ์ปฏิบัติงาน และ (3) การประเมินความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ การดำเนินงานให้บรรลุผลต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น การใช้วิธีประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา การใช้เครื่องมือวัดที่มีความเชื่อถือได้ การเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อความรอบด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน และการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 อย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน ทั้งในเนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนทั้งในระดับความคิด พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตของพนักงานครู ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต (2564) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูควรได้รับการพัฒนาใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านความรู้ ความสามารถในการสาขาวิชา ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู และด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีองค์ประกอบเกี่ยวข้องกับการเป็นแบบอย่างที่ดี การมีคุณธรรมจริยธรรม และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ทั้งหมดนี้สะท้อนแนวทางที่คล้ายคลึงกับรูปแบบของการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นทั้งความรู้ เจตคติ และการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับคุณธรรม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ กาญจนา นิธิจันทร์ สุรพล พุดคำ และกันต์ฤทัย คลังพหล (2565) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมที่ได้ประกอบด้วยหลักสูตรแบบกิจกรรม การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม การใช้ต้นแบบทางคุณธรรม และการเสริมแรงทางบวก ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาคุณธรรมของครูและนักเรียน โดยสรุป การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมในครั้งนี้สามารถสะท้อนแนวทางใหม่ในการยกระดับคุณธรรมของครูให้เท่าทันโลกดิจิทัล โดยไม่ละทิ้งรากฐานทางจิตใจตามหลักพุทธธรรม การใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณธรรมจะช่วยสร้างสมดุลระหว่าง “ความก้าวหน้า” กับ “ความดีงาม” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติของมนุษย์ ครูจึงไม่เพียงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ที่สร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

3. จากผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี พบว่า การดำเนินการตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี

ประสิทธิผลและได้รับการตอบรับในระดับสูงทั้งด้านการนำไปใช้และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนจากโรงเรียนเทศบาล 4 (วัดบำรุงธรรม) สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองสระบุรี ซึ่งได้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2568 ได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมภายใต้กรอบแนวคิด พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งถือเป็นหลักพุทธธรรมสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจของครู

ภาพรวมของผลการทดลอง

ผลการประเมินโดยรวมพบว่า ระดับการนำไปใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มากที่สุด” แสดงให้เห็นว่าครูสามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายโครงการ พบว่า โครงการที่ 2 “พัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล” มีค่าการนำไปใช้สูงที่สุด รองลงมาคือ โครงการที่ 3 “จุดประกายใจพนักงานครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรม” และ โครงการที่ 6 “เข้มทิศธรรม นำทางครูสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลทางคุณธรรมจริยธรรม” ส่วน โครงการที่ 1 “พัฒนาพนักงานครูก้าวหน้าทันโลกดิจิทัลด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4” มีค่าการนำไปใช้น้อยที่สุดในกลุ่มในส่วนของ ระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เช่นกัน โดยเรียงลำดับความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ โครงการที่ 1 รองลงมาคือ โครงการที่ 3 และ โครงการที่ 5 “บูรณาการองค์ความรู้สู่การตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรม” ส่วนความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ โครงการที่ 2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาเครื่องมือทางเทคโนโลยีต้องใช้เวลาและการฝึกฝนเพิ่มเติม โครงการที่ 1 พัฒนาพนักงานครูก้าวหน้าทันโลกดิจิทัลด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4 การอบรมเชิงปฏิบัติการช่วยเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อประเมินคุณธรรมจริยธรรมของครู ผลการประเมินพบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจสูงสุดต่อ “ประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม” รองลงมาคือ “ความทันสมัยของเนื้อหา” และ “ความเชี่ยวชาญของวิทยากร” โดยครูสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการติดตามและประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต (2564) ที่ชี้ว่าการพัฒนาครูในยุคดิจิทัลควรเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับคุณธรรม เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างความรู้ทางวิชาชีพและคุณธรรมจริยธรรม โครงการที่ 2 พัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ผสานเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) สำหรับวิเคราะห์พฤติกรรมทางคุณธรรมของครู ผลการนำไปใช้พบว่าครูสามารถใช้เครื่องมือนี้เพื่อสะท้อนคิด (reflection) และประเมินตนเองด้านคุณธรรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังออกแบบเครื่องมือให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานของ กาญจนา นิธิจันทร์ และคณะ (2565) ที่เสนอว่าการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมจะช่วยให้การประเมินผลมีความโปร่งใสและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โครงการที่ 3 จุดประกายใจพนักงานครูด้วยพลังบันดาลใจสร้างสรรค์คุณธรรมการอบรมมุ่งสร้างแรงบันดาลใจและเจตคติเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณธรรม ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูเห็นว่าการอบรมช่วยให้สามารถนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปประยุกต์ใช้ในการสอนได้จริง อีกทั้งยังเกิดความร่วมมือระหว่างครูและผู้บริหารในการติดตามผลและสนับสนุนซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ รัตนประเสริฐ (2563) ที่ระบุว่า การปลูกฝังแรงบันดาลใจทางคุณธรรมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการเป็นแบบอย่างของผู้นำทางการศึกษา โครงการที่ 4 พัฒนาพนักงานครูด้วยพลังเจตคติและศักยภาพตามหลักพรหมวิหาร 4 เน้นการสร้างเจตคติเชิงบวกและศักยภาพภายในของครู ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูให้คะแนนสูงสุดต่อกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่งครูกับนักเรียน ครูมี

ความรับผิดชอบและร่วมกันปฏิบัติตามจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นแบบอย่างทางคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทองใบ วงศ์สุวรรณ (2561) ที่เสนอว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจะส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของครูในทางบวก โครงการที่ 5 บูรณาการองค์ความรู้สู่การตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของครู ผลการประเมินพบว่าครูสามารถประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ลดความขัดแย้งในสถานศึกษา และสร้างบรรยากาศแห่งความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พงศ์ศักดิ์ อินทรสถิตย์ (2562) ที่ระบุว่า การใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการตัดสินใจจะช่วยให้เกิดความรักและลดการกระทำที่ขัดต่อจริยธรรมในองค์กร โครงการที่ 6 “เข้มทิศธรรม” นำทางครูสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลทางคุณธรรมจริยธรรมเป็นโครงการที่เสริมสร้างการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผลตามหลักพุทธธรรม ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ครูสามารถนำหลักคุณธรรมไปใช้วิเคราะห์สถานการณ์จริงและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ วัฒนา สุวรรณไตรย์ และประยูร บุญใช้ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต พบว่าการใช้กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมช่วยยกระดับพฤติกรรมด้านเมตตาและความรับผิดชอบได้อย่างชัดเจน

4. จากผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี พบว่า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งสะท้อนว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสม และท้ายสุดคือ ด้านความเป็นไปได้ ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนว่ารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี สามารถตอบสนองต่อความต้องการของครูและสภาพบริบทของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งสามารถส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้ หลักพรหมวิหาร 4 ในชีวิตและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ พิทักษ์ พิมพ์ทอง (2563) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ กลยุทธ์ PTAUY Model สำหรับนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านหนองม่วง) การวิจัยดังกล่าวเน้นการพัฒนารูปแบบที่ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา และเงื่อนไขความสำเร็จด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นกรอบอ้างอิงที่สอดคล้องกับการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบในงานวิจัยปัจจุบัน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ สุรพันธ์ สุวรรณศรี และคณะ (2564) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อมีการทดลองใช้รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมโดยประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจ 4 พบว่าครูสามารถพัฒนาคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าการใช้หลักพุทธธรรมในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติของครูได้กล่าวโดยสรุป ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง และสร้างประโยชน์ต่อครูทั้งในด้านการพัฒนาคุณธรรมภายในและการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูในยุคสมัยปัจจุบันที่ต้องผสมผสานความรู้เชิงวิชาชีพและคุณธรรมจริยธรรมเข้าด้วยกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จัดให้มีการพัฒนา “คุณธรรมของครู” เป็นหนึ่งใน ยุทธศาสตร์หลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยยกระดับการกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมจริยธรรมเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับสำนักงานการศึกษาหรือกองการศึกษาวางนโยบายด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู โดยเน้นการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 กับการใช้เทคโนโลยี

1.2 ควรมีการกำหนดมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานครูในระดับท้องถิ่น ที่สามารถวัดและติดตามผลได้จริง โดยใช้เทคโนโลยี AI/แพลตฟอร์มการประเมินร่วมด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาแนวทางการประเมินผลทางคุณธรรม

1.3 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน อาทิ กระทรวงมหาดไทย / กระทรวงศึกษาธิการ / มหาวิทยาลัย / วัด / สถาบันพัฒนาท้องถิ่น ควรร่วมกันจัดตั้ง “คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมพนักงานครูท้องถิ่น” เพื่อขับเคลื่อนเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 พัฒนาคู่มือควรเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริม 3 มิติของคุณธรรมครู ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยใช้กระบวนการอย่าง PLC หรือ Coaching & Mentoring

2.2 นำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผล เช่น ระบบ Self-assessment หรือ แอปพลิเคชันติดตามพฤติกรรม ที่สามารถสะท้อนพฤติกรรมคุณธรรมของพนักงานครูแบบเรียลไทม์

2.3 จัดโครงการนาร่องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง อาทิ โครงการ “จุดประกายใจครูด้วยหัวใจพรหมวิหาร 4” เพื่อเสริมพลังบันดาลใจในมิติคุณธรรม โดยเน้นกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องเล่า แรงบันดาลใจ และกรณีศึกษาจริง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ขยายขอบเขตการวิจัย ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน บริบทจังหวัดอื่น หรือภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมของรูปแบบ

3.2 วิจัยเชิงทดลองระยะยาว ติดตามผลของรูปแบบฯ เป็นระยะเวลา 6-12 เดือน เพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์

3.3 ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีเชิงลึก วิจัยเรื่อง การใช้ AI, ระบบ Big Data หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินคุณธรรมครูที่แม่นยำและเป็นกลาง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กาญจนา นิธิจันทร์, สุรพล พุ่มคำ, และ กันต์ฤทัย คลังพล. (2556). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 7(1), 13–14.

- ประสิทธิ์ คำพล. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาสุทัศน์ วชิรปัญญา. (2560). การพัฒนาจริยธรรมครูตามหลักพุทธธรรม. วารสารพุทธาเซียนศึกษา, 2(1), 1-16.
- พิทักษ์ พิมพ์ทอง. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้กลยุทธ์ PTAUY Model สำหรับนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านหนองม่วง). Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(8), 510.
- ม.ป.ป. สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี. ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.saraburilocal.go.th/duty-1>
- มกราพันธ์ จุฑารส, & ศุภกิจ เจริญสุข. (2562). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(4), 167-168.
- วัฒนา สุวรรณไตรย์, และ ประยูร บุญใช้. (2559). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี). รายงานวิจัย. คณะครุศาสตร์. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2544). การวัดผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(1), 33.
- สุรพันธ์ สุวรรณศรี, & คณะ. (2567). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(1), 134.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). *The method of constructing an attitude scale*. In M. Fishbein (Ed.), *Reading in attitude theory and measurement* (pp. xx-xx). New York: Wiley & Son.